УДК 81'373.44

Л. Я. Терещенко, канд. філол. наук

НОМІНАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ НЕПРАВДИВОГО МОВЛЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена зіставному аналізу номінацій суб'єктів неправдивого мовлення, які виступають іменами концептів LIAR та БРЕХУН в англійській та українській мовах відповідно. Застосування компонентного та дистрибутивного аналізу, а також аналізу етимологічних відомостей та даних корпусної лінгвістики дозволили виявити міру зближення лексичних значень зазначених номінацій, особливості дискурсивної актуалізації їх окремих смислових характеристик та значимість цих лексем для обох лінгвокультур.

Ключові слова: суб'єкт неправдивого мовлення, концепт LIAR/ БРЕХУН, зіставна лексикологія, зіставна концептологія, семасіологія, компонентний аналіз, дистрибутивний аналіз, етимологія, "когнітивна пам'ять слова".

Статья посвящена сопоставительному анализу номинаций субъектов неправдивой речи, которые выступают именами концептов LIAR и БРЕХУН в английском и украинском языках соответственно. Применение компонентного и дистрибутивного анализа, а также анализ этимологических данных и данных корпусной лингвистики позволили определить степень сближения лексических значений указанных номинаций, особенности дискурсивной актуализации их отдельных смыслов и значимость этих лексем для обеих лингвокультур.

Ключевые слова: субъект неправдивой речи, концепт LIAR/ БРЕХУН, сопоставительная лексикология, сопоставительная концептология, семасиология, компонентный анализ, дистрибутивный анализ, этимология, "когнитивная память слова".

The article presents the comparative analysis of the nominations of insincere speakers, which serve as names to the concepts LIAR and БРЕХУН in English and Ukrainian. The findings of the componential and distributional analysis, etymological and corpus-based methods of linguistic research provide enough data for us to evaluate the degree of similarity of the lexical meanings, and the peculiarities of activating their certain senses in discourse, as well as the importance of these lexemes for the both lingual cultures.

Key words: insincere speaker, concept LIAR, contrastive lexicology, contrastive concept studies, semasiology, componental analysis, distributional analysis, etymology, "cognitive memory of the word".

Актуальність зіставних досліджень у лінгвістиці постає у сучасному світі як ніколи ясно. На сьогоднішній день популяризація мульти- та інтеркультуральності як основи сталого розвитку глобальної цивілізації входить в очевидне протиріччя з реаліями життя – військові конфлікти і політичні загострення на ґрунті міжкультурної та міжнаціональної ворожнечі спалахують у різних курочках світу усе частіше, а надії на примирення стають усе примарнішими. Зіставні лінгвістичні дослідження можуть прокласти такий місток між культурами, який дозволить, з одного боку, довести пересічним представникам цих культур схожість і глобальну універсальність їхніх уявлень про всесвіт, а з іншого боку, викликати повагу до тих цінних елементів, які кожна культура привносить у загальну світову скарбницю [7].

© Терещенко Л. Я., 2016

Зіставні дослідження мають уже усталену традицію як у вітчизняному, так і зарубіжному мовознавстві. Зусиллями багатьох українських вчених (М. П. Кочерган, А. Е. Левицький, В. М. Манакін, Д. І. Квасилевич, І. В. Корунець, Зорівчак Р. П. тощо) розроблено етапи, методи і принципи компаративних досліджень. Свідченням популярності останніх є численні монографії та дисертаційні дослідження як близькоспоріднених, так і неспоріднених мов у різних країнах (до прикладу: [2; 6; 9; 11; 18; 23; 24]). Серед сучасних тенденцій розвитку таких досліджень перспективними видаються роботи у царинах зіставної лексикології, зіставної концептології та зіставного текстового аналізу.

Об'єктом цього дослідження є номінації суб'єктів неправдивого мовлення, які виступають іменами концептів LIAR та БРЕХУН в англійській та українській мовах. Не зважаючи на існування робіт, які представляють зіставний аналіз концептів НЕПРАВДА та ОБМАН на матеріалі російської та англійської мов [3; 13], а також ґрунтовного докторського дослідження неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі англійської мови) [12] та дослідження концепту НЕПРАВДА в українській мові [8], виявилось, що зіставного лексикологічного та концептуального дослідження концепту БРЕХНЯ на матеріалі української та англійської мов не проводилось. Тим паче цікавим нам видається проведення подібного зіставного аналізу концептів LIAR та БРЕХУН, оскільки сучасний глобальний політичний дискурс можна метафорично охарактеризувати як "ритуальні танці" навколо цього концепту, який вербалізується безліччю лексико-фразеологічних засобів, але не може бути прямо названий у мовленні політиків через пейоративний характер лексем, які виступають іменами концепту в різних мовах.

Зародки зіставної концептології знаходимо у роботі Дж. Кларка "Lexicological Evolution and Conceptual Progress" ще за 1919 р. [16], у котрій висловлено цікаві ідеї щодо процесу вдосконалення лексичної системи мови у зв'язку з подальшою концептуалізацією дійсності мовною спільнотою. Однак значним недоліком тогочасної роботи є недалекоглядні ідеї про те, що деякі мовні спільноти знаходяться на нижчому щаблі цивілізаційного розвитку через те, що у їхніх мовах номінації одиничного і конкретного значно перевищують обсяг абстрактних понять та їхніх номінацій. Через століття, у 2014 році, дослідники В. Гаст та ін., звертаючись до схожих прикладів, критикують припущення про те, що багатство лексичних одиниць прямо відображає різноманітність фізичного досвіду чи досконалість ментальних операцій представників різних націй. Натомість вони пропонують більш докладно розглядати когнітивні механізми концептуалізації, а також враховувати принцип економії, що існує між формою і функцією [17, с. 179]. Не заглиблюючись у довготривалу дискусію про рівність народів з точки зору їх ментальності та культурного розвитку, зауважимо лише, що цей предмет змістовно висвітлений у докладному антропологічному, археологічному та лінгвістичному дослідженні історії усього людства за останні 14 тис. років, здійсненому Дж. Дарелом [1].

Повертаючись до перспектив зіставної концептології, зазначимо, що саме її доробок дає вихід через мову на глобальні ментальні одиниці національної свідомості, на картини світу народів у сукупності їх спільних та унікальних рис.

Свій вагомий внесок до методів компаративних досліджень робить, на нашу думку, зіставний аналіз текстів та дискурсивний аналіз. Адже при всій корисності дистрибутивного методу, якщо досліджувати лексичну валентність шляхом опису лише типових, "нормативних" словосполучень, ми змушені були б залишати поза увагою найцікавіші прояви мовної свідомості у мовній грі. До прикладу, номінація *liar in chief*, вжита у політичному дискурсі США, несе важливий зміст для будь-якого громадянина цієї країни – її президента, який виконує обов'язки головнокомандуючого військами, звинувачують у брехні, більше того, імплікують, що президент очолює групу людей, які вдаються до брехні, фальсифікацій тощо. Якби подібна публікація з'явилась у престижному виданні та була підкріплена неспростовними доказами, президенту загрожував би імпічмент. Однак такий оказіоналізм з'являється на електронному ресурсі малозначимої опозиційної газети [19], а отже, не несе ніяких юридичних наслідків. Тим не менш, нехтування автором тексту законами лексичної валентності слів *liar* та *chief* створює емоційний "якір" до цього композита, який має шанс згодом стати найменуванням -"ярликом" для свого референта. Вочевидь, цікавим є виявлення подібних випадків в українському політичному дискурсі.

На жаль, опис усіх семасіологічних, ономасіологічних та епідигматичних характеристик номінацій суб'єктів неправдивого мовлення в українській та англійській мовах виходить далеко за межі однієї статті. Усього нами досліджено 107 лексем української мови і 270 англійських слів і словосполучень, що позначають брехунів. Однак у цій статті ідеться лише про зіставне семасіологічне дослідження лексем *liar* і *брехун*.

Зауважимо, що під концептом LIAR/ БРЕХУН ми розуміємо лінгвоментальне утворення, яке представляє собою квант структурованого знання, що перейшов із розряду індивідуального смислу на рівень семантичного утворення, яке відмічається певною лінгвокультурною специфікою та емоційно-оцінним забарвленням і відображає сукупне уявлення носіїв певної мови про суб'єкт неправдивого мовлення. Основні характеристики концепту LIAR в англомовній лінгвокультурі докладно представлені у нашому дисертаційному дослідженні, там само наведено обґрунтування вибору імені концепту [15, с. 152]. Після проведення зіставних лексикологічних досліджень можливим буде опис українського концепту БРЕХУН, виділення універсальних та національно-специфічних рис обох концептів.

Наразі ми вважаємо, що концепти LIAR та БРЕХУН об'єднує універсальна концептуальна структура – певний когнітивний прототип, який представляє мовця, якому властиві такі ознаки: а) цілеспрямоване викривлення істинності висловлення; б) наявність латентних інтенцій і порушення умов щирості; в) формування подвійного ментального простору; г) знання конвенційних форм реалізації неправди; д) самоідентифікація мовцем себе як брехуна; е) прихований характер дій, зазначених вище [15].

Розглянемо, що з цього набору ознак закріплено у мовних знаках. Аналіз сем, що представляють денотативне та конотативне значення лексеми *liar* у різних англомовних словниках (Oxford English Dictionary, Macmillan English Dictionary, The American Heritage Dictionary тощо), виявив наступні: "людина", "говорить неправду", "висловлює хибу", "неправдива", "сказала неправду", "неодноразово каже неправду". Відтак, до її семантичної структури входять такі ознаки як: "хибність" (характеристика інформації) та "нещирість" (поведінкова характеристика особистості), подекуди введено ознаку "континуальність", виражену словом *repeatedly* ("багаторазово, повторно"). Отже, утворюється дифузне узуальне значення лексеми *liar*, яка виступає номінацією дуже близьких означуваних, що однак не співпадають повністю, а саме: 1) суб'єкт неправдивого мовлення у конкретній комунікативній ситуації; 2) особливий тип мовців, що схильні вдаватись до неправдивого мовлення (наприклад: *Liar's motto: if at first you don't deceive, lie, lie again*). Перший шар значення містить набір якостей, властивих прототипічному денотатові – неправдивість інформації та нещирість мовця. Другий шар значення лексеми *liar* містить ознаку "схильність до неправди", яка властива лише деяким членам категорії. Ця ознака, в свою чергу, стає провідною у низці неологізмів, що є похідними від слова *liar*, зокрема *liarholic (a person who compulsively lies), liarrhea (від"liar + diarrhea", a constant urge to lie), liarticulitis (від"liar + articulitis", a disease in which the victim uncontrollably lies*) [22].

Модифікації значення лексеми *liar* пов'язані з реалізацією конкретних смислів у мовленні. У повсякденному спілкуванні вираз *I'm a liar* означає *I am mistaken* ("я помиляюся"). Відтак, нейтралізується сема "нещирість". На думку О. І. Морозової, позначення людини, яка помилково висловлює хибне судження, за допомогою іменника *liar*, є підставою для виокремлення у його епідигматичній структурі додаткової семеми, що визначається як "помилка" [12, с. 127]. Додатковий семантичний компонент "невідповідність очікуванням" актуалізується у словосполученні *liar wire* ("обірваний, непридатний до використання дріт"). Ознака "прихованість дій" брехуна втрачена у словосполученнях *liar dice*, *liar's pocker* (азартна гра, в якій правомірним є блеф), *liar loan* (банківська позика з мінімальною кількістю гарантійних документів від клієнта) [22], оскільки в них імплікується, що комунікативний партнер усвідомлює і передбачає можливу нещирість мовця.

Українська лексема *брехун* містить наступні семи: "людина", "говорить неправду", "завжди говорить неправду" [4; 5; 14], що показує співпадіння з лексемою *liar* у семах "людина", "говорить", "хибна інформація", "регулярність". Однак в українському варіанті відсутня згадка про нещирість мовця як характерологічну особливість. З іншого боку, у зв'язку із синтетичним характером української мови ми не можемо не взяти до уваги відповідний іменник жіночого роду *брехунка*, а також 21 інше похідне слово. Таким чином, родове протиставлення *брехун – брехунка* змушує нас ввести сему "гендерна приналежність", яка відсутня в англійській лексемі.

Про важливість цієї семи свідчить той факт, що частина дериватів чітко співвідносяться з певним родом, наприклад, жіночий рід – *брехунка, брехуха, брехля, брехтя, брехачка*, чоловічий рід – *брехун, брехало, брехач, брехуняка, брешко*. Хоча існують і номінації обох гендерів – *брехака, бреха, перебрех* тощо [4; 5; 14].

Цікавими також є композити *пустобрех*, *скоробреха*, *чистобреха*, *стобреха*, оскільки вони мають додаткові семи "вправність", "вміння", "беззмістовність повідомлення" і, навіть, "натхненність", що вводяться у зв'язку з появою ще одного кореня.

Зіставний аналіз стилістичних та функціонально-стильових характеристик лексем *liar* та *брехун* виявив, що англомовні словники не надають жодних коментарів щодо специфіки вживання слова *liar*, хоча на рівні прагматики існує неофіційне правило, що цю лексему не бажано вживати в офіційному мовленні. Її навіть позначають емфатичним виразами: *L-word* і *four-letter word*. В українському варіанті, навпаки, *брехун*, як і всі похідні від цього слова, чітко позначається як "розмовне", часто "зневажливе", тобто по суті, відповідає тим комунікативним нормам, про які замовчують англійські словники.

Важливо також зазначити, що частина українських дериватів виражає зменшувальні (*брехунчик, брешко, брехунець*), чи навпаки, грубі форми (*брехуняка*). Ще частина українських слів містить опис манери або обставин брехні – *перебреха, підбріхувач, побрехач*. Утім, залишається нез'ясованим питання про роль префіксів та суфіксів в утворенні, збереженні чи, навпаки, елімінації пейоративності лексем (тут вартим буде порівняння з дослідженнями морфологічних характеристик пейоративної лексики у німецькій мові [21, с. 54–56]).

Аналітичний характер англійської мови не дозволяє провести аналогічні зміни зі словом *liar*, що однак не означає, що подібний концептуальний зміст втрачено для носіїв цієї мови, адже ми знаходимо безліч атрибутивних словосполучень: *accomplished liar*, *big (fat) liar*, *bloody liar*, *good liar*, *little liar, paltry liar*, *a first class liar, a master liar* тощо, які виражають подібні значення.

Якщо говорити про епідигматичний аспект, то варто навести приклади, коли мовне вираження уявлення про вроджену здатність до брехні знаходиться як в українській, так і в англійській мовах, наприклад, *a congenital liar* – *брехуненко* (син брехуна), або уявлення про професійну приналежність деяких нещирих мовців: *брехунець* (зневаж. "адвокат") – *a Philadelphia lawyer*; *Lawyer – a common mispelling of liar* [22].

Етимологічний аналіз слів дає цінний матеріал про внутрішню форму слів ("культурну пам'ять" слів), той компонент, який якнайближче підводить нас до мовної свідомості народів. Ці "першослова" відкривають нам "загальні принципи світоустрою" [10], якими керувались наші пращури і якими на рівні архетипів все ще оперуємо ми.

Англійська лексема *liar* вперше датується початком XIII ст. і походить від давн. англ. leogere "брехун, лжесвідок, лицемір" від зах. -сак. leogan "брехати", що у свою чергу походить від ієв. кореня leugh- "казати неправду"[20].

Відповідно, спорідненим для цього слова виявляється слово *лжець* (*ложник, лгар, лгач*)[4]. Н. М. Панченко пов'язує лексему *lie* з грец. *legein* "говорити", лат. *lingua* "мова" [13]. Відтак, можемо говорити про те, що спершу ця лексема означала певний спосіб говоріння.

Розглядаючи лексему *лжець* у якості можливого імені концепту, ми виявили, що вона повність співпадає у своєму денотативному значенні з лексемою *брехун*, але вказується у словниках як застаріла, тобто неактуальна для найменування сучасного концепту. Про те, що на певному історичному етапі українська мовна спільнота надала перевагу саме словоформам з коренем *брех-*, свідчить також такий відомий історичний факт: вираз "ложь во спасение" з'явився шляхом помилкового вживання біблійного виразу "ложь конь во спасение" (ненадійний кінь для спасіння). Оскільки подібний вираз зберігається у російській мові, але відсутній в українській, можемо припустити, що помилка сталась у російському варіанті в той час, коли в українській мови набула поширення лексема *брехня*, а старослов'янська лексема *ложь* набула певних стилістичних обмежень.

Сама лексема *брехня* походить ймовірно від псл. *brexati (<*breksati) "лаяти; кашляти", пов'язане з іє. *bher-/bherk-;- споріднене з лтс. brekt "кричати, плакати", двн. praht "галас", дангл. breahtm, bearhtm "кричу, плачу", дангл. beorcan "лаяти; кашляти", англ. bark [4]. Таким чином, мотиваційною основою цієї лексеми є звуконаслідування крику, галасу, який можна охарактеризувати як "нерозбірливе чи беззмістовне емоційне мовлення, яке збиває адресата з пантелику".

Отже, проведений нами аналіз показав значне співпадіння у семному складі лексем *liar* та *брехун*, хоча остання вказує також стать нещирого мовця. Незважаючи на те, що лексеми не є етимологічно спорідненими, ми бачимо, що концептуальною основою обох були особливості мовлення. Таким чином, ми виявили значну близькість між лексемами, що виступають іменами концептів LIAR та БРЕХУН в англійській та українській мовах.

До перспектив дослідження цієї теми можемо віднести застосування ономасіологічного аналізу для зіставлення лексико-семантичних груп в англійській та українській мовах, а також зіставний аналіз номінацій суб'єктів неправдивого мовлення в німецькій та українській мовах, оскільки навіть при побіжному огляді ми виявили низку німецьких запозичень в українській мові, а також етимологічну спорідненість багатьох лексичних одиниць.

Література

1. *Даймонд Д.* Зброя, мікроби і харч: Витоки нерівностей між народами [пер. з англ. і наук. ред. Т. Цимбал] / Джаред Даймонд. – К. : Ніка-Центр, 2016. – 488с.

2. *Дробаха Л. В.* Національно-культурна специфіка назв птахів в українській та німецькій мовах : автореф. … дис. канд. філол. наук : 10.02.17 / Лариса Валеріївна Дробаха. – К, 2003. – 19 с.

3. *Земскова Н. А.* Концепты "истина", "правда", "ложь" как факторы вербализации действительности : когнитивно-прагматический аспект (на материале русского и английского языков) : автореф. дис. … канд. филол. наук : 10.02.19. – теория языка / Наталья Алексеевна Земскова. – Краснодар, 2006. – 23 с.

4. Етимологічний словник української мови : у 7 томах. – НАН України: Інститут мовознавства імені О. О. Потебні. – К. : "Наукова думка", 1982–2012.

5. Інтегрована лексикографічна система "Словники України", версія 3.0, 2001–2006. – Національна академія наук України. – [Он-лайн версія] – http://lcorp.ulif.org. ua/dictua.

6. *Коцюба З. Г.* Рефлексія побутової свідомості в різномовному провербіальному просторі (від універсального до національного): Монографія / Зоряна Григорівна Коцюба. – Львів: ДП "Видавничий дім "Укрпол", 2010. – 472 с.

7. *Левицький А. Е.* Зіставне мовознавство та міжкультурна комунікація: аспекти взаємодії / Андрій Едуардович Левицький // Studia Linguistica. – 2011. – Випуск 5. – С. 434–441.

8. *Мамич М. В.* Концепти ПРАВДА/НЕПРАВДА в українській літературній мові: семантико-стилістичний аспект : автореф. дис. …канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Мирослава Володимирівна Мамич / Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова. – Одеса, 2002. – 19с.

9. *Манакін В. М.* Зміст та принципи контрастивної лексикології близькоспоріднених мов [Рукопис] : автореферат дис. … д-ра філолог. наук : 10.02.01, 10.02.02 / Володимир Миколайович Манакін ; НАН України, Ін-т укр. мови. – К., 1994. – 48 с.

10. *Манакін В. М.* Особливості внутрішньої форми слова в аспектах зіставного мовознавства / В. М. Манакін // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Філологічні науки. – 2013. – Книга 3. – С. 21–27.

11. *Материнська О. В.* Меронімічні відношення в лексичній системі німецької та англійської мов. Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження. Т. 8 / Олена Валеріївна Материнська; Наук. ред. В. Д. Каліущенко. – Донецьк : Донбас, 2012. – 359 с.

12. *Морозова О. І.* Лінгвальні аспекти неправди як когнітивно-комунікативного утворення (на матеріалі сучасної англійської мови) : дис. … док. філол. наук : 10.02.04. / Олена Іванівна Морозова. – Київ, 2008. – 491с.

13. *Панченко Н. Н.* Средства объективации концепта "обман" (на материале английского и русского языков) : автореф. дис. … канд. филол. наук: 10.02.20 – сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание / Надежда Николаевна Панченко. – Волгоград, 1999. – 20 с.

14. Словник української мови: в 11-и томах / редкол. : І. К. Білодід та ін. – К. : Наук. думка, 1970–1980.

15. *Терещенко Л. Я.* Мовна особистість суб'єкта неправдивої комунікації : дис. … канд. філол. наук: 10. 02. 04, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка / Терещенко Лілія Яківна. – Л., 2013. – 200 с.

16. *Clark J. T.* Lexicological Evolution and Conceptual Progress // Semicentennial publications of the University of California. – Berkeley : University of California Press, 1919. – Literary and Philological Studies. – P. 175–200.

17. *Gast V., König E., Moyse-Faurie C.* Comparative lexicology and the typology of event descriptions: a programmatic study / Volker Gast, Ekkehard König, Claire Moyse-Faurie // Meaning and Grammar of Nouns and Verbs. Studies in Language and Cognition, 1. – Düsseldorf : Düsseldorf university press, 2014. – pp. 145–183.

18. *Hirose M.* Japanese and English Contrastive Lexicology: The Role of Japanese "Mimetic Adverbs" : Doctoral Thesis in Linguistics. – University of California, Berkley, 1981. – 224p. – [Online access] – http://escholarship. org/uc/item/6b50q28p.

19. *Kelly J.* President Obama, liar in chief // Pittsburgh Post-Gazette – July 22, 2012 / URL: http://www.post-gazette.com/opinion/jack-kelly/2012/07/22/President-Obama-liar-in-chief/stories/201207220203.

20. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.etymonline.com.

21. Pejoration / Eds. Rita Finkbeiner, Jörg Meibauer and Heike Wiese. – Johannes Gutenberg University Mainz / University of Potsdam John : John Benjamins Pub. Company, 2016. – [Linguistik Aktuell/Linguistics Today, 228]. – vii. – 357 pp.

22. Urban Dictionary of Slang [online] – Режим доступу: http://www.urbandictionary.com/ – Заголовок з екрану.

23. *Urban M.* Analyzability and semantic associations in referring expressions : a study in comparative lexicology : Doctoral thesis. – Leiden University Centre for Linguistics (LUCL), Faculty of the Humanitas, Leiden University, 2012. – [Online access] – http://hdl. handle. net/1887/19940.

24. *Van Roey, J.* French-English Contrastive Lexicology : An Introduction. – Louvain-La-Neuve : Peeters, 1990. – 145 pp.

References

1. *Daimod D.* Zbroyia, microby i kharch: Vytoky nerivnostey mizh narodamy / Dzhared Daimond. – K. : Nika-Tsentr, 2016. – 488s.

2. *Drobakha L. V.* Natsionalno-culturna spetsyfika nasv ptakhiv v ukrainskiy ta nimetskiy movakh : avtoref. dis. … kand. filol. nauk: 10.02.17 / Larysa Valeriivna Drobakha. – K., 2003. – 19 s.

3. *Zemskova N. A.* Kontsepty "istina", "pravda", "lozh" kak factory verbalizatsii deystvitelnosti : kognitivno-pragmaticheskiy aspect (na materiale ussogo i angliyskogo yasykov) : avtoref. …kand. filol. nauk : 10.02.19. / Natalia Alexeevna Zemskova. – Krasnodar, 2006. – 23s.

4. Etymologichny slovnyk ukrainskoi movy : u 7 tomakh. – NAN Ukrainy : Instytut movosnavstva im. O. O. Potebni. – K. : Naukova dumka, 1982–2012.

5. Integrovana lexikologichna systema "Slovnyky Ukrainy", versiya 3.0, 2001–2006. – NAN Ukrainy. – [On-line versiya] – http://lcorp.ulif.org.ua/dictua.

6. *Kotsiuba Z. H.* Refleksia pobutovoi svidomosti v risnomovnomu proverbialnomu prostori (vid universalnogo do natsionalnogo) : Monografia / Zoriana Hryhorivna Kotsiuba. – Lviv: Ukrpol, 2010. – 472 s.

7. *Levytsky A. E.* Zistavne movoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsia: aspecty vzayemodii / Andrii Eduardovych Levytsky // Studia Linguistica. – 2011. –Vypusk 5. – S. 434–441.

8. *Mamych M. V.* Kontsepty pravda/ nepravda v ukrainskiy lateraturniy movi: semantyko-cnbkscnbxybq aspect : avtoref. dys. … kand. filol nauk : 10.02.01 / Myroslava Volodymyrivna Mamych / Odesky natsionalny universyytet. – Odesa, 2002. – 19s.

9. *Manakin V. M.* Zmist ta pryntsypy kontrastyvnoi lexikologii blyzkosporidnenykh mov : avtoreferat dys. doktora filol. nauk: 10.02.01, 10.02.02 / NAN Ukrainy, Instytut ukr. movy. – K., 1994. – 48 s.

10. *Manakin V. M.* Osoblyvosti vnutrishnioyi formy slova v aspectakh zistavnoho movoznavstva / V. M. Manakin // Naukovi zapysky NDU im. M. Gogolia. Filolohichni nauky. – 2013. – Knyha 3. – S. 21–27.

11. *Materynska O. V.* Meronimichni vidnohennia v lexychniy systemi nimetskoi ta angliyskoi mov. Typolohichni, zistavni, diahronichni doslodzhennia. T. 8. / Olena Valeriivna Materynska. – Donetsk: Donbas, 2012. – 359 s.

12. *Morozova O. I.* Lingvalni aspecty nepravdy yak kognityvno-komunicatyvnoho utvorennia (na materiali suchasnoi angliyskoi movy) : dys. … dok. filol. nauk : 10.02.04. / Olena Ivanivna Morozova. – K., 2008. – 491s.

13. *Panchenko N. N.* Sredstva obyektitatsii kontsepta "obman" (na materiale angliyskogo i russokogo yasykov) : avtoerf. dys. kand. filol. nauk : 10.02.20 / Nadezhda Nikolaevna Panchenko. – Volgograd, 1999. – 20 s.

14. Slovnyk ukrainskoi movy : v 11 tomakh / Redkol. : I. K. Bilodid ta inshi. – K. :Nauk. dumka, 1970–1980.

15. *Tereshchenko L. Y.* Movna osobystist subyekta nepravdyvoyi komunikatsii : dys. … kand. filol. nauk: 10.02.04, Lviv. nats. universytet im. I. Franka / Tereshchenko Liliia Yakivna. – L., 2013. – 200 s.

16. *Clark J. T.* Lexicological Evolution and Conceptual Progress // Semicentennial publications of the University of California. – Berkeley : University of California Press, 1919. – Literary and Philological Studies. – P. 175–200.

17. *Gast V., König E., Moyse-Faurie C.* Comparative lexicology and the typology of event descriptions: a programmatic study. / Volker Gast, Ekkehard König, Claire Moyse-Faurie // Meaning and Grammar of Nouns and Verbs. Studies in Language and Cognition, 1. – Düsseldorf : Düsseldorf university press, 2014. – pp. 145–183.

18. *Hirose M.* Japanese and English Contrastive Lexicology: The Role of Japanese "Mimetic Adverbs" : Doctoral Thesis in Linguistics. – University of California, Berkley, 1981. – 224 p. – [Online access] – http://escholarship.org/uc/item/6b50q28p.

19. *Kelly J.* President Obama, liar in chief // Pittsburgh Post-Gazette – July 22, 2012 / URL: http://www.post-gazette.com/opinion/jack-kelly/2012/07/22/President-Obama-liar-in-chief/stories/201207220203.

20. Online Etymology Dictionary [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.etymonline.com.

21. Pejoration / Eds. Rita Finkbeiner, Jörg Meibauer and Heike Wiese. – Johannes Gutenberg University Mainz / University of Potsdam John : John Benjamins Pub. Company, 2016. – [Linguistik Aktuell/Linguistics Today, 228]. – vii. – 357 pp.

22. Urban Dictionary of Slang [online] – Режим доступу: http://www.urbandictionary.com/ – Заголовок з екрану.

23. *Urban M.* Analyzability and semantic associations in referring expressions : a study in comparative lexicology : Doctoral thesis. – Leiden University Centre for Linguistics (LUCL), Faculty of the Humanitas, Leiden University, 2012. – [Online access] – http://hdl. handle. net/1887/19940.

24. *Van Roey, J.* French-English Contrastive Lexicology : An Introduction. – Louvain-La-Neuve : Peeters, 1990. – 145 pp.